

Elena LAZĂR, Veronica DOBOZI

Sinteza jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului: iulie-septembrie 2012

I. Dreptul la exprimare

Marea Cameră, Hotărârea din 13 iulie 2012

Mișcarea raeliană elvețiană c. Elveția

Art. 10 din Convenție

1. Situația de fapt

Asociația reclamantă a luat ființă în 1977, fiind o persoană juridică fără scop lucrativ, având sediul în localitatea Rennaz, scopul său fiind de a stabili contacte cu extratereștrii. În 2001, asociația a solicitat direcției de Poliție din localitatea Neuchâtel de a afișa chipuri de extratereștri și obiecte zburătoare neidentificate, indicând în cuprinsul afișelor adresa web și numărul de telefon ale acesteia.

Cererea a fost respinsă, motivându-se că organizația practica activități contrare ordinii publice și bunelor moravuri, un tribunal al cantonului Fribourg statuând că asociația promova din perspectivă teoretică pedofilia și incestul, fiind înregistrate și plângeri penale privind anumite practici sexuale implicând și persoane minore.

Asociația avea ca obiect promovarea clonării, a meditației senzuale și a geniocrației, un model politic bazat pe coeficientul de inteligență. În localitățile Zürich și Lausanne, cererea de autorizare de afișaj a fost admisă în 1999, purtând o campanie similară cu cea din cauza dedusă analizei Curții și în perioada 2004-2006.

Asociația a reclamat încălcarea art. 9 și 10 din Convenție, atât Camera, cât și Marea Cameră statuând că nu se impune examinarea capătului de cerere privind art. 9.

2. Motivarea și soluția Curții

Jurisdicția europeană apreciază că nu poate fi contestată baza legală a interdicției opuse asociației reclamante (art. 19 din regulamentul Poliției orașului Neuchâtel) și faptul că urmărirea scopuri legitime constând în protecția sănătății, a moralei și a drepturilor terților, precum și împiedicarea săvârșirii de infracțiuni.

Însă, în mod contrar față de alte cauze ale Curții (*Tüzel c. Turcia*, hotărârea din 21 februarie 2006; *Tüzel c. Turcia*, hotărârea din 31 octombrie 2006; *Appleby și alții c. Regatul Unit*, hotărârea din 6 mai 2003), asociația nu s-a confruntat cu o interdicție de ordin general de a divulga anumite idei, ci cu refuzul autorităților de a îi permite utilizarea domeniului public, acesta fiind un spațiu determinat din perspectivă materială și reglementat în plan normativ.

Astfel cum a indicat și Camera, indivizii nu dispun de un drept necondițional și nelimitat privind folosirea intensivă a domeniului public, mai ales în cazul campaniilor publicitare sau informative.

Curtea reamintește, în același timp, că marja de apreciere a autorităților naționale în ceea ce privește restricțiile aduse libertății de exprimare este redusă în domeniul politic, dar mai extinsă în cazul în care există riscul de lezare a convingerilor morale și religioase sau mai ales în domeniile privind publicitatea și activitățile comerciale.

Demersul asociației se raliază ultimei ipoteze, respectiv a domeniului publicitar și comercial, pentru că scopul său nu era punerea în dezbatere a unor probleme sensibile, ci prin site-ul acesteia se urmărea atragerea de noi persoane în folosul cauzei sale, discursul reclamantei având trăsături specifice prozelitismului.

Curtea precizează că în materia afișajului, cu excepția celui politic, nu este sarcina sa de a cenzura poziția statelor, acestora fiindu-le recunoscute o marjă extinsă de apreciere, reglementările putând varia de la o regiune la alta a aceluiași stat, cu atât mai mult dacă acesta este federal.

De asemenea, în mod diferit față de alte cauze, nu se pune nicio problemă privind eficiența controlului jurisdicțional exercitat de tribunalele elvețiene. Cinci instanțe au soluționat litigiul, întemeindu-se atât pe afișaj, cât și pe conținutul site-ului de pe Internet și au motivat temeinic refuzul afișajului luând în considerare obiectivele asumate ale organizației și consecința ca acesta să poată duce la abuzuri sexuale exercitate de unii membri asupra minorilor.

Dacă, luate izolat, motivele nu ar fi fost suficiente să atragă respingerea solicitării de autorizare, ansamblul circumstanțelor are drept consecință ca refuzul să fie indispensabil scopului de protecție a sănătății, moralei, a drepturilor terților și a obiectivului de prevenire a săvârșirii infracțiunilor.

Deși asociația a afirmat că interdicția complica în mod excesiv difuzarea ideilor sale, se reține că limitarea ingerinței statului la interdicția afișării face ca intervenția autorităților să fie minimă, raportat la libertatea de exprimare a reclamantei, acesteia rămânându-i spațiul de pe Internet pentru a continua să își promoveze obiectivele, interdicția de afișare nefiind disproporționată. Curtea a conchis neîncălcarea art. 10 cu 9 voturi contra 8.

II. Dreptul la viață, interzicerea tratamentelor inumane, dreptul la libertate și siguranță, dreptul la un recurs efectiv

Marea Cameră, Hotărârea din 31 iulie 2012

Er și alții c. Turcia

Art. 2, 3, 5 și 13 din Convenție

1. Situația de fapt

Reclamanții sunt nouă resortisanți turci rezidenți în localitatea Hakkari din Turcia. Ei susțin că Ahmet Er a fost arestat la data de 14 iulie 1995 în urma unei confruntări între forțele de ordine turcești și trupele PKK (Partidul muncitorilor din Kurdistan, organizație ilegală) în orașul Kurudere, fiind condus la sediul jandarmeriei, un unchi mai în vârstă al acestuia fiind eliberat a doua zi. Cu toate acestea, nicio informație nu a mai parvenit reclamanților în ceea ce privește soarta lui Ahmet.

În aceeași zi în care Ahmet a fost reținut, Ali Er informa pe procurorul civil că fratele său a dispărut și că se teme pentru viața lui. La 16 iulie 1995, procurorul a apelat la comandantul trupelor care au luat partea la confruntarea din 14 iulie 1995, acesta din urmă informându-l că Ahmet a fost eliberat după ce a ajutat militarii să localizeze minele plantate de teroriști în

regiune. Guvernul precizează, de asemenea, în fața Curții că eliberarea a avut loc la 15 iulie 1995 și adaugă că Ahmet s-a alăturat teroriștilor din nordul Irakului.

La data de 18 iulie 1995, procurorul civil a deschis o anchetă care a fost desfășurată diligent până în februarie 1996, fiind luate declarații unchiului lui Ahmet, unui localnic, jandarmilor și comandantului unității de comando care a luat parte la confruntări și care a efectuat reținerea.

Unchiul afirmă că Ahmet a fost pus în detenție în același timp cu el, precizând că au suferit violențe severe din partea trupelor turcești și că după exercitarea acestora au fost lăsați fără îngrijirea necesară.

De asemenea, unchiul mai declară că lui Ahmet i-au fost zdrobite oasele de la picioare cu o piatră și că, în momentul eliberării lui, Ahmet era inconștient și se afla la pământ, fiind tras de un grup de soldați. În octombrie 1995, localnicul declară că l-a văzut pe Ahmet încătușat în timp ce era condus în vehiculul jandarmeriei.

Pe de altă parte, jandarmii și comandantul neagă acuzațiile de tortură, afirmând că eliberarea a avut loc a doua zi, descoperindu-se chiar ulterior că persoana care fusese reținută și eliberată nu era Ahmet astfel încât nu se putea ști dacă el a fost luat sau nu în custodia autorităților.

Alte măsuri au fost luate doar în decembrie 2003 atunci când cauza a fost trimisă procurorului militar pentru anchetă, procurorul civil estimând că acuzațiile reclamanților erau credibile. Totuși, în iulie 2005 procurorul reține că ancheta nu este în competența sa și retrimite cauza procurorului civil. Niciun act nu a mai fost efectuat, cu excepția unui mandat de percheziție și de arestare împotriva lui Ahmet, pentru apartenența la PKK. La 29 martie 2003, rudele lui Ahmet solicită tribunalului regional să pronunțe o hotărâre judecătorească declarativă de moarte.

2. Motivarea și soluția Curții

a) Excepția inadmisibilității

Curtea respinge teza Guvernului potrivit căreia reclamanții ar fi trebuit să introducă plângerea în fața jurisdicției europene în termen de 6 luni de la data de 29 martie 2003, atunci când a fost pronunțată hotărârea judecătorească declarativă de moarte. Demersul judiciar intern avea ca scop tranșarea problemelor privind bunurile și autoritatea părintească, statul fiind însă ținut în continuare să furnizeze explicații plauzibile pentru dispariția lui Ahmet și să angajeze răspunderea persoanelor vinovate.

De altfel, Curtea confirmă că analiza respectării termenului de 6 luni de la epuizarea căilor de atac interne trebuie efectuată mai puțin strict în cazuri privind persoane dispărute. Abordarea trebuie adaptată nu numai față de existența unui conflict armat internațional (precum în cauza *Varnava și alții c. Turcia* privind dispariția care datează din 1974, din timpul conflictului cu Cipru), dar și în context național, dar în condiții mai restrictive, pentru că, în acest din urmă caz, reclamanții au acces la autoritățile anchetatoare.

Însă, reclamanții din cauză au îndeplinit condiții mai stricte pentru aplicarea principiului sus-menționat, informând imediat autoritățile despre dispariția rudei lor și cooperând cu procurorul civil și cu cel militar. Cu toate că în cadrul anchetei au fost efectuate sporadic acte de cercetare, aceasta a fost purtată în decursul a 9 ani înainte de introducerea plângerii la Curte, între timp în 2003 și 2004 fiind pronunțate noi decizii de către procurori. Prin urmare, nu se poate reproșa reclamanților că au așteptat 9 ani atâta timp cât au făcut tot ce depinde de ei pentru a ajuta autoritățile să realizeze cercetările.

3. Articolul 2

a) *Latura substanțială – dispariția*

Autoritățile au recunoscut că Ahmet a fost adus în sediul jandarmeriei, prin urmare, din acel moment, revenind autorităților sarcina de a furniza o explicație plauzibilă privind ceea ce s-a întâmplat ulterior, respectiv dacă Ahmet a fost reținut și eliberat ulterior sau nu, niciun document privind deținerea și eliberarea invocate de autorități nefiind însă furnizat de către stat.

De altfel, procurorul civil a primit informații contradictorii din partea comandantului trupelor turcești care au participat la confruntarea armată, în prima etapă afirmând că Ahmet a fost reținut și eliberat ulterior, iar în final declarând că nu se poate ști ceea ce s-a întâmplat cu ruda reclamanților. Curtea extrage, însă, concluzia că poate fi stabilit faptul că Ahmet s-a aflat în custodia autorităților, având în vedere că unitatea militară nu a putut prezenta registrul oficial care să consemneze detenția și punerea în libertate.

Dispariția lui Ahmet se înscrie în contextul general al unui număr mare de dispariții în sud-estul Turciei între anii 1992 și 1996, iar Curtea a reținut deja că dispariția unei persoane în acea perioadă putea fi interpretată ca o amenințarea la adresa vieții sale.

De 17 ani nu s-a mai înregistrat nicio informație despre ruda reclamanților, Curtea reținând că se poate prezuma că Ahmet este mort, iar autoritățile nu au putut explica ce s-a întâmplat în cursul detenției sau să motiveze în alt mod dispariția sa (spre exemplu, argumentând necesitatea ca jandarmii să facă recurs la forța letală). Prin urmare, statul este responsabil de decesul lui Ahmet Er, fiind violat art. 2 din Convenție.

b) *Latura procedurală – ancheta*

Curtea reține că statul are obligația de a desfășura investigații efective, natura acestora fiind de mijloace, iar nu de rezultat, autoritățile trebuind să ia toate măsurile necesare astfel încât să conserve toate dovezile ce pot conduce la lămurirea incidentului, inclusiv martori oculari.

Orice deficiență de investigare care atrage subminarea capacității sale de a elucida cauzele morții sau de a identifica persoana responsabilă va atrage neîndeplinirea standardului convențional, necesitatea promptitudinii având un rol particular în cazul disparițiilor care sunt de natură să pună în pericol viața.

Curtea conchide că ancheta a avut un caracter inadecvat din cauza absenței unor încercări serioase ale autorităților de a descoperi ceea ce s-a întâmplat în realitate. Deși dispariția a fost anunțată imediat de către rude, procurorul civil a așteptat două zile pentru a lua legătura cu comandantul unității de deținere, iar interogarea jandarmilor a avut loc la cinci luni de la producerea evenimentelor, deși a fost confirmată conducerea lui Ahmet la sediul acestora.

În plus, procurorul a acceptat versiunea faptelor oferită de militari fără a efectua alte acte de cercetare și fără a lua măsurile necesare pentru a se asigura că aceștia au fost solicitați să dea un raport pe tema detenției neregulamentare a lui Ahmet în sediul jandarmeriei.

3. Articolul 3

Curtea notează că problema suferinței induse unui membru al familiei depinde de existența unor factori speciali, suplimentari față de disconfortul emoțional inerent dispariției rudei reclamanților, criteriile luate în calcul pentru aprecierea existenței acestor împrejurări particulare

fiind strânsă legătură familială, participarea membrilor familiei la evenimentele care au condus la dispariție, implicarea acestora în relația cu autoritățile în vederea elucidării faptelor, reacția autorităților la problema și la solicitările membrilor familiei. De altfel, ceea ce poate atrage existența unei suferințe pe tărâmul interdicției relexelor tratamente, nu este dispariția însăși, ci comportamentul ulterior al autorităților.

În cauză, reclamanții sunt copiii, fratele și sora persoanei dispărute, aceștia având o relație strânsă cu acesta și asistând la evenimentele luării în custodie care s-a petrecut cu 17 ani în urmă. Din această perspectivă rezultă că aceștia au încercat și traversează în continuare un disconfort și o stare de angoasă cauzate de dispariția rudei lor și de incapacitatea autorităților de a descoperi ce s-a întâmplat, în ciuda cooperării reclamanților. Maniera în care s-a reacționat față de demersurile acestora din urmă trebuie să fie interpretată ca un tratament inuman, contrar art. 3 din Convenție.

4. Articolul 5

Curtea atrage atenția că, în scopul diminuării riscului detenției, art. 5 din Convenție impune o serie de reguli substanțiale și procedurale astfel încât privarea de libertate să poată fi analizată de o jurisdicție independentă. Reținerea nerecunoscută a unei persoane reprezintă o negare totală și o încălcare gravă a dispozițiilor privind dreptul la libertate și la siguranță al individului.

În ceea ce privește situația lui Ahmet Er, s-a constatat deja că acesta a fost luat de către forțele de securitate la data de 14 iulie 1995 și că ultima dată a fost văzut în mâinile acestora, la o unitate de jandarmerie. Detenția acestuia nu a fost consemnată în niciun act, ceea ce permite autorilor detenției să fie implicați într-o crimă ale cărei urme să poată fi șterse, fiind împiedicată tragerea la răspundere a autorităților locului de deținere pentru soarta persoanei private de libertate. Astfel, lipsa oricăror registre privind data și ora reținerii, numele persoanei reținute, motivul detenției și numele persoanei care a dispus măsura atrag încălcarea art. 5 din Convenție, Ahmet Er aflându-se într-o stare de detenție nerecunoscută de autorități.

5. Articolul 13

Curtea a conchis încălcarea art. 13 din Convenție, pentru că membrii familiei aveau dreptul la o cale efectivă, permițându-le să obțină deschiderea unei anchete a dispariției rudei lor sau despăgubiri, obligația având la bază încălcarea art. 2 din Convenție de care se făceau responsabile autoritățile statului. Or, lipsa caracterului adecvat al anchetei purtate de către procurorul civil și cel militar, astfel cum a fost precizat în cuprinsul analizei încălcării dreptului la viață, i-a pus pe reclamanți în fața absenței unui remediu judiciar eficace pentru a obține protecția unui drept ocrotit de către Convenție.

III. Dreptul la un proces echitabil

Cameră, Hotărârea din 28 august 2012

Fazli Diri c. Turcia

Art. 6 din Convenție

1. Situația de fapt

Reclamantul s-a născut în 1960 și locuiește în Trabzon. Lucra ca agent de baza în transferuri bancare pentru Albank, o banca privată din Turcia.

La data de 16 iulie 1998, la întoarcerea de la una din sucursalele băncii, reclamantul și cei doi colegi ai săi, ce lucrau pe aceeași dubă, au realizat ca lipsește o sumă de bani (aproximativ 10.000 euro).

La data de 23 iulie 1998, reclamantul a fost întrebat de poliție, iar la data de 3 septembrie 1998, procurorul din Trabzon a depus un rechizitoriu având ca obiect acuzarea reclamantului și a celor doi colegi de abuz de încredere.

La data de 22 decembrie 2000, în timp ce procedurile penale împotriva reclamantului și a celor doi colegi erau în desfășurare, a intrat în vigoare Legea nr. 4616 care prevedea suspendarea proceselor penale pentru faptele comise înainte de 23 aprilie 1999.

La data de 22 decembrie 2003, Tribunalul din Istanbul a avut în vedere următoarele: „reclamatul a comis infracțiunea de abuz de încredere. Cu toate acestea fapta a fost comisă înainte de 23 aprilie 1999 și care, prin urmare, cade sub sfera de aplicare a Legii nr. 4616”.

Apelul din data de 13 februarie 2004 a fost respins de Curtea de Casație la data de 8 iulie 2006 pe motivul că nu era vorba de o hotărâre definitivă. Deși s-a acordat alternativa depunerii unei plângeri, aceasta din urmă a fost respinsă de către Tribunalul din Instambul pe 25 august 2006.

La data de 30 august 1998, avocații reprezentând Akbank au depus o cerere pentru returnarea banilor la Tribunalul din Trabzon, Secția „Dreptul Muncii”, iar la 17 iunie 2004 s-a decis că atât reclamantul, cât și cei doi colegi se fac vinovați de fapta în cauză și, în consecință, au delapidat bani. Apelul reclamanților a fost respins.

Dat fiind faptul că la data de 30 octombrie 1998, contractul de muncă a celor trei petenți a fost reziliat de către Akbank, aceștia au înaintat o plângere la Tribunalul din Trabzon, Secția „Dreptul Muncii”, plângere care a fost respinsă la data de 21 septembrie 2004. În urma apelului declarat de reclamant, decizia Tribunalului din Trabzon, Secția „Dreptul Muncii”, a fost casată.

La data de 13 octombrie 2005, Tribunalul din Trabzon, Secția „Dreptul Muncii”, și-a reiterat decizia din 21 septembrie 2004, decizie care s-a constatat a fi întemeiată și, ca urmare, i-a fost comunicată reclamantului pe 1 august 2006.

2. Motivarea și soluția Curții

Reclamantul a menționat că esența motivelor din cele două decizii ale ambelor tribunale i-au violat dreptul de a beneficia de prezumția nevinovăției.

Guvernul a arătat că Legea nr. 4616 nu conține vreo dispoziție care să împiedice instanțele naționale să-și exprime opiniile în ceea ce privește fondul cazurilor atunci când le suspendă, iar în cazul de față, deși Tribunalul Istanbul a fost de părere ca reclamantul a comis infracțiunea pentru care a fost acuzat, s-a limitat să suspende procesele. În opinia Guvernului, evaluarea de

către o instanță națională a probelor și valoarea sa probatorie, precum și exprimarea opiniei de către această instanță cu privire la fondul cauzei, nu ar putea și nu ar trebui să fie considerate a fi o încălcare a dreptului de a beneficia de prezumția de nevinovăție în sensul art. 6 parag. 2 din Convenție. Guvernul a considerat că problemele legate de prezumția de nevinovăție au apărut doar în cazurile când urmărirea penală era în curs de desfășurare. Atunci când aceste proceduri au fost încheiate, astfel cum a fost cazul în prezenta cerere, instanța națională ar putea să-și exprime opinia dacă acuzatul a fost vinovat sau nu.

Curtea observă că Legea nr. 4616 solicită instanțelor naționale să suspende adoptarea unei hotărâri definitive pe fond. Într-adevăr, în conformitate cu această formulare, instanțele naționale, de asemenea, consideră procesul penal ca „suspendat”. În cauză, Tribunalul din Trabzon, Secția „Dreptul Muncii”, nu numai că a considerat că reclamantul a săvârșit infracțiunea de care fusese acuzat, dar, de asemenea, a considerat că a „deturnat” banii, infracțiune de care nu fusese acuzat.

Curtea consideră ca prin limbajul folosit, Tribunalul din Trabzon, Secția „Dreptul Muncii”, a mers dincolo de limitele unui tribunal civil, depășindu-și sarcina de a examina cauza înainte de a se pronunța.

Având în vedere modul de redactare de către Tribunalul din Trabzon, Secția „Dreptul Muncii”, și faptul că acesta nu a făcut o nouă evaluare a situației de fapt, Curtea constată că instanța națională nu a pus la îndoială doar nevinovăția reclamantului prin acuzațiile în materie penală aduse împotriva sa, dar, în esență, l-au găsit vinovat pentru o infracțiune de care nu fusese niciodată acuzat.

Curtea a concluzionat că dreptul reclamantului de a beneficia de prezumția de nevinovăție a fost încălcat și a decis cu unanimitate de voturi că plângerea este admisibilă în temeiul art. 6 parag. 2 din Convenție privind dreptul reclamantului la prezumția de nevinovăție, restul cererii fiind declarată inadmisibilă.

IV. Dreptul la libertate și la siguranță

Cameră, Decizia din 9 septembrie 2012

Simons c. Belgia

Art. 5 parag. 1 din Convenție

1. Situația de fapt

Prin decizia sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a respins ca vădit neîntemeiată cererea reclamantei. Decizia este finală.

Reclamanta Carine Simons este de naționalitate belgiană, născută în 1967 și locuiește în *Ougrée*, Belgia. La data de 13 martie 2012, poliția din Liège a fost informată că un bărbat a fost înjunghiat cu un cuțit. Reclamanta, prietena victimei, a fost arestată în aceeași zi când a avut loc întâmplarea și a fost interviuată de către poliție. Ea nu a fost asistată de un avocat și, conform declarației sale, nici nu a fost informată de la început asupra dreptului său de a nu declara nimic. A recunoscut că și-a înjunghiat prietenul și a descris în detaliu lupta ce a avut loc între ei. A doua zi, ea a confirmat declarația făcută la poliție și în fața judecătorului însărcinat cu investigația. Din nou nu a fost asistată de avocat, iar după spusele ei nu a fost informată asupra dreptului său de a nu declara nimic.

La data de 18 martie 2010, reclamanta s-a prezentat în fața Tribunalului de primă instanță Liège, asistată de avocatul ei. Tribunalul a hotărât că mandatul de arest a fost legal și a dispus arestarea preventivă a reclamantei timp de o lună. Măsura a fost ulterior prelungită de două ori.

Reclamanta a făcut apel la Curtea de Apel Liège. Avocatul ei a susținut faptul că nu a fost asistată de un avocat în timpul declarației date la poliție și că întrebările din cadrul investigației ce i-au fost puse au dus la încălcarea dreptului la un proces echitabil din art. 5 parag. 1 („Dreptul la libertate și siguranță”) și art. 6 parag. 1 lit. c) („Dreptul la asistență juridică la alegere proprie”) din Convenția europeană a drepturilor omului. Acesta a cerut ca atât înregistrările interviului, cât și interogatoriul administrat de către judecător să fie scoase din dosar și reclamanta să fie eliberată.

Prin hotărârea din 3 iunie 2010, Curtea de Apel Liège a admis propunerile procurorului public principal. Acesta din urmă a susținut, printre altele, că potrivit jurisprudenței Curții de Casație, nu se poate afirma că persoanelor care nu au fost asistate de un avocat în primele 24 de ore ale reținerii li s-a refuzat posibilitatea de a avea un proces echitabil. Curtea de Apel a hotărât eliberarea reclamantei pe motivul că reținerea sa nu mai era în interesul siguranței publice. Investigația este în curs de desfășurare.

2. Motivarea și soluția Curții

În vreme ce cazul era în soluționarea instanțelor naționale, Curtea a considerat că cererea reclamantei era prematură și inadmisibilă din perspectiva art. 6 din Convenție.

Curtea a constatat că reclamanta nu a avut posibilitatea sa fie asistată de un avocat pe perioada reținerii și a interogatorului poliției sau când i s-au adresat întrebări de către judecător. Acest fapt a rezultat din legislația în vigoare care nu prevede asistența unui avocat înainte și în timpul întrebărilor adresate de judecător.

Reclamanta a susținut că Legea belgiană desconsideră unul dintre principiile generale care se deduc expres sau tacit din Convenție, prin faptul că nu a permis persoanelor lipsite de libertate să fie asistate de un avocat pe perioada reținerii de către poliție sau pe perioada în care îi sunt adresate întrebările de către judecător. După părerea sa, cerința prevăzută în art. 5 parag. 1 (de a se constata „procedura recomandată de lege”) nu a fost îndeplinită.

Curtea a avut în vedere că, potrivit jurisprudenței sale, persoanele acuzate au dreptul să fie asistate de un avocat de la începutul reținerii, cât și pe perioada arestării preventive, precum și atunci când judecătorul sau poliția le adresează întrebări. De vreme ce unele restricții ale acestui drept ar putea fi justificate în anumite condiții, faptul de a nu beneficia de asistența unui avocat în asemenea circumstanțe, în temeiul regulii unei legi naționale, era incompatibil cu dreptul la un proces echitabil.

Cu toate acestea, există un principiu inerent dreptului la un proces echitabil, care se baza îndeosebi pe art. 6 parag. 3 și avea în vedere dreptul oricărui acuzat de a fi asistat de un avocat la alegerea sa. Nu era un „principiu general” dedus implicit din Convenție, având în vedere că asemenea principii se deduc din însăși natura lucrurilor.

În consecință, deși această imposibilitate a persoanelor acuzate care se află în detenție de a fi asistate de un avocat avea legătură cu corectitudinea procedurilor penale, aceasta nu înseamnă ca reținerea în cauză încalcă art. 5 parag. 1. Cererea reclamantei a fost vădit nefondată începând de la acest argument și, prin urmare, Curtea a considerat-o inadmisibilă.

V. Interzicerea torturii și a tratamentelor inumane ori degradante

Camera, Hotărârea din 25 septembrie 2012

Reti și Fizli c. Ungaria

Art. 3 din Convenție

1. Situația de fapt

Reclamanții, având dublă cetățenie maghiară și americană, conduceau la data de 1 octombrie 2006, un autovehicul prin Budapesta. Au fost somați de către ofițerii de poliție N. și S. să se legitimeze, lucru pe care aceștia l-au făcut prin prezentarea pașapoartelor. Se disting cele două variante ale situației de fapt:

a) Declarația reclamanților

„În încercarea dl Reti de a da un telefon, agentul N. a devenit agresiv și a început să-l lovească. Dacă inițial agentul S. a încercat să-și oprească partenerul, ulterior acesta a devenit și el violent și astfel l-au lovit pe dl Reti, l-au încătușat și l-au pus la pământ. Au fost chemate întăriri. Odată ajunși, și ceilalți agenți au început să-l lovească pe dl Reti. Încercarea de intervenire a dnei Fizli a fost paralizată de îmbrâncirea unui agent care, după ce i-a ordonat în mod brutal să tacă, a și izbit-o cu capul de asfalt. Un alt agent l-a îngenunchiat pe dl Reti, un altul l-a lovit cu bastonul peste gât, lăsând victima inconștientă”.

b) Versiunea oficialilor

În ciuda faptului că reclamanții au înțeles cererea ofițerilor, dl Reti și dna Fizli nu au fost cooperanți și prin urmare ofițerii de poliție au recurs la forță. Dl Reti s-a opus, prin urmare s-au solicitat întăriri. S-a reținut că dna Fizli a încercat să lovească agentul cu telefonul mobil pe care îl avea în mână, drept pentru care acesta a împins-o. Aceasta și-a pierdut echilibrul, a căzut peste un agent din spatele ei, care a imobilizat-o. Dl Reti a fost dus la secția de poliție sub acuzația de conducere sub influența băuturilor alcoolice și ultraj. Acesta a început să-și izbească capul de geamul mașinii, motiv pentru care a trebuit să fie imobilizat. Comportamentul și lipsa de cooperare a dnei Fizli au făcut ca și aceasta să fie încătușată și condusă la secția de poliție.

Au fost testați pentru alcoolemie și a rezultat că dl Reti avea o concentrație de 0,45 g/l, iar dna Fizli 0%.

Conform raportului medico-legal, dl Reti a suferit următoarele răni: o contuzie și un hematom pe obrazul drept, încă una deasupra ochiului drept, o lovitură în spatele genunchiului drept, câteva urme de abraziune și contuzii pe piept și pe abdomen și o comoție cerebrală. Dna Fizli are hematoame pe articulația mâinii drepte, câteva contuzii pe palma dreaptă, o contuzie pe piciorul stâng și un hematom cu contuzie pe partea dreaptă a încheieturii.

Deși la data de 9 octombrie 2006 reclamanții au făcut o plângere cu privire la tratamentul inuman aplicat în anchete oficiale, cursul investigației a fost încheiat de către Biroul de Investigații din Budapesta, îndeosebi din cauza rapoartelor medicale neconcludente. Împotriva acestei măsuri, reclamanții au înaintat o plângere care, pe 24 iulie 2007, a fost respinsă de procurorul general.

La 27 septembrie 2007, reclamanții s-au adresat instanței locale din Budapesta, solicitând o judecată separată. Au avut loc audieri atât ale reclamanților, cât și ale agenților de poliție implicați. Cu toate acestea, la 5 octombrie 2007 instanța l-a achitat pe acuzat, reiterând din nou caracterul neconcludent al dosarului medical. Apelul reclamanților a fost respins.

2. Motivarea și soluția Curții

Cererea reclamanților a avut la bază încălcarea art. 3 din Convenție, și anume aplicarea unui tratament inuman de către poliție, precum și faptul că investigația ce a urmat nu a fost corespunzătoare.

Autoritățile au contestat acest argument, arătând că părțile nu au epuizat mijloacele de apărare naționale și subliniind, totodată, posibilitatea acestora de a cere judecătorului însărcinat cu investigația redeschiderea cazului pe temeiul art. 191 alin. (3) C.proc.pen.

Petenții au demonstrat faptul că secțiunea respectivă are în vedere situații când s-a dispus încetarea procesului penal fără punere sub acuzare. Cu toate acestea, în cazul de față avuseseră loc judecăți separate, urmate de un proces penal finalizat cu o hotărâre finală și obligatorie care făcea imposibilă orice cerere de reluare a investigației și astfel acest instrument nu poate fi considerat unul eficient.

Tot pentru a combate argumentul părților, autoritățile au adus în discuție o decizie a Curții prin care se reține că epuizarea căilor naționale de atac semnifică o utilizare a acestora de către reclamant în mod normal, eficient, suficient și accesibil, în acord cu plângerile sale legate de Convenție (a se vedea cauza *Balogh c. Ungaria*, hotărârea din 20 iulie 2004).

În situația de față, Curtea consideră că nu este necesară o altă analiză atentă a cererilor, cu atât mai mult cu cât autoritățile nu au demonstrat până acum că o asemenea cerere s-a dovedit a fi eficientă în cazuri similare și, prin urmare, că ar constitui un remediu ce poate fi epuizat astfel.

Curtea reține că petenții au completat un raport privind acel tratament inuman menționat, cerând și cu privire la acesta o judecată privată, iar cererea nu poate fi respinsă pe motivul că nu au fost epuizate căile naționale de atac.

Părțile au mai arătat și faptul că, în cazurile legate de comportamentul abuziv al poliției, Statul este cel care are sarcina probei astfel încât nu era de datoria lor să caute probe concludente, așa cum s-a solicitat de către instanța națională.

Curtea consideră relevantă întemeierea cererii pe art. 3 din Convenție, date fiind rănilor serioase suferite de către cei doi reclamanți. Se reține, de asemenea, forța aplicată de către agenții de poliție datorată rezistenței declarate atât a dlui Reti, cât și a dnei Fizli. Cu toate acestea, se constată că oficialii nu au furnizat suficiente motive care să justifice excesul de forță aplicat în cauză; nu s-a clarificat nici ce fel de atitudine a petenților ar fi putut determina o asemenea măsură de rezistență din partea poliției, cu atât mai mult cu cât reclamanții au arătat că nu se aflau sub influența băuturilor alcoolice, iar faptul de a nu coopera cu agenții este ceva insignifiant în comparație cu rănilor suferite de cei doi. Cât despre gestul dnei Fizli (atacul cu telefonul, după spusele agenților), nici de departe nu se poate imagina că o astfel de presupunere poate fi întemeiată.

Chiar dacă raportul medical a fost neconcludent în privința originii rănilor victimelor, faptul că victimele au ieșit din custodia poliției cu acestea nu a fost într-un mod convingător elucidat de autorități.

Curtea a decis că a existat un abuz de forță în acest caz, cu atât mai mult cu cât autoritățile nu au demonstrat contrariul.

În ceea ce privește partea cererii privitoare la investigație, Curtea a reținut că nu s-au făcut demersuri pentru a stabili legalitatea uzului de forță, apoi că s-a dispus încetarea procesului pe motivul inexistenței probelor. Nu s-a făcut niciun efort pentru înlăturarea contradicțiilor care există în investigație, nu s-a stabilit niciun nivel de răspundere individuală pentru agenții care fac obiectul prezentei cereri.

Curtea a decis că reclamantii sunt victimele unui tratament degradant și că în cauză nu s-a desfășurat nicio anchetă corespunzătoare pretențiilor invocate, fiind vorba de o încălcare a art. 3 din Convenție.

V. Dreptul la viață privată

Cameră, Hotărârea din 25 septembrie 2012

Godelli c. Italia

Art. 8 din Convenție

1. Situația de fapt

Reclamanta, Anita Godelli, rezident italian, a arătat că secretul nașterii sale și imposibilitatea de a-si cunoaște originea constituie o violare a dreptului sau la viața privată și familială, garantat prin art. 8 din Convenție.

La 28 martie 1943, reclamanta a fost abandonată de mama sa în orașul Trieste. Conform actului său de naștere, nu a fost dezvăluită identitatea mamei.

După repetate cereri adresate instanțelor s-a descoperit ca fusese dorința mamei aceea de a se păstra secretul identității sale. Mai mult decât atât, instanțele au respins motivarea reclamantei bazată pe art. 28 din Legea care reglementa adopția tocmai pentru că textul acestuia era menit să garanteze voința mamei. Interdicția reclamantei de a avea acces la informații privind originile sale răspundea și unui interes public. În cauză era vorba de o decizie luată în Camera de Consiliu de către Curtea de Casație, în maniera unei jurisdicții grațioase, a cărei decizie nu are caracter definitiv și nici nu i se poate atribui autoritate de lucru judecat, prin urmare nu ar putea fi atacată cu astfel de căi ordinare.

Cu privire la încălcarea art. 8 din Convenție, reclamanta pune în vedere gravul prejudiciu la care a fost supusă. Aceasta se plânge că s-a acordat preferință doar interesului mamei fără măcar să i se acorde posibilitatea de a se prevala de dispozițiile dreptului francez care îi acordă accesul la informații privind originea sa condiționat de acordul mamei.

2. Motivarea și soluția Curții

Reclamanta a susținut că cererea sa privind obținerea de date personale din copilărie intră în sfera de aplicare a art. 8 din Convenție. Căutarea identității sale face parte atât din viața privată, cât și din viața familială.

Guvernul a exclus acest argument, motivând că ar trebui să existe cel puțin raporturi personale strânse între membrii unei familii. Având în vedere că reclamanta nu și-a văzut niciodată mama, iar aceasta din urmă nu și-a dorit niciodată să o recunoască, nu există în cauză nicio viață familială în sensul art. 8 din Convenție.

Reclamanta a apelat la jurisprudența Curții: fiind vorba despre un conflict între două interese private, este de datoria Curții să le concilieze, iar reclamanta a invocat textul art. 7 din Convenția Națiunilor Unite privind Drepturile Copilului (adoptată la 20 noiembrie 1989) potrivit căruia copilul are de la naștere, în limita posibilităților, dreptul de a-și cunoaște părinții. De asemenea, Convenția de la Haga (adoptată la 29 mai 1993) asigură accesul copilului sau al reprezentanților acestuia asupra informațiilor privind originea sa și cu precădere acelea privind identitatea părinților.

Printr-o recomandare din 26 ianuarie 2000, Consiliul Europei a invitat statele „să asigure dreptul copilului adoptat de a-și cunoaște originile, cel mai târziu la vârsta majoratului și să elimine din legislațiile naționale orice dispoziție contrară”.

După părerea reclamantei, statul italian nu are putere de apreciere în cazul de față, pentru că nu ține cont de interesul copilului și că s-a acordat mamei un drept discreționar de a da naștere unui copil, supus la suferință și de a-l condamna, pentru toată viața, ignoranței. Reclamanta reproșează țării sale lipsa de respect față de viața privată, prin faptul că pune o piedică absolută oricărui demers privind căutarea identității maternității, doar pentru că mama biologică a solicitat anonimatul. Nu în ultimul rând, reclamanta a susținut că, deși a cerut acest acces fiind deja adult, suntem în prezența unui drept subiectiv, extrem de personal și, deci, imprescriptibil.

Guvernul a reamintit cadrul legal al păstrării anonimului nașterii și a precizat că statul nu a refuzat reclamantei furnizarea de date privind originea, ci a respectat voința mamei de a nu i se comunica identitatea, iar cererea copilului de a avea acces la identitatea sa poate intra în conflict cu libertatea unei femei de a-și refuza statutul de mamă. Având în vedere conflictul acestor două interese private, statul deține o oarecare putere de apreciere cu atât mai mult cu cât nu există vreun acord european în acest sens. Dreptul italian consideră maternitatea ca fiind un aspect privat protejat de lege.

În cazul de față, Curtea notează că dacă mama biologică decide să-și păstreze anonimatul, legislația italiană nu dă nicio posibilitate copilului adoptat și nerecunoscut la naștere să ceară informații despre originile sale, situație în care Italia nu a putut stabili un echilibru și o proporționalitate între interesele părților și, prin urmare, a exagerat puterea sa de apreciere astfel încât s-a încălcat art. 8 din Convenție.

VI. Dreptul de proprietate

Cameră, Hotărârea din 25 septembrie 2012

Arhiepiscopia Romano-Catolică Alba Iulia c. România

Art. 1 din Protocolul nr. 1 Adițional la Convenție

1. Situația de fapt

Reclamanta, Arhiepiscopia Romano-Catolică Alba Iulia, a sesizat Curtea la 14 octombrie 2003.

Episcopul Ignatius al Transilvaniei a donat în anul 1798 reclamantei, comunitate religioasă catolică, un imobil în care funcționau o bibliotecă (*Batthyaneum*) și un institut de astronomie. Reclamanta a deținut în calitate de proprietar imobilul între anii 1798 și 1947. În 1927, un acord semnat între România și Sfântul Scaun prevedea că toate bunurile aflate în posesia comunității romano-catolice din Transilvania aveau caracter ecleziastic și nu puteau fi folosite decât în scop religios.

După instaurarea regimului comunist, biblioteca și institutul au fost închise și imobilul a fost pus sub sechestru, fără a exista o decizie formală în acest sens. Printr-o hotărâre din 1961, Tribunalul Hunedoara a constatat că Statul român devenise proprietar al imobilului prin faptul posesiei neîntrerupte. După instaurarea regimului comunist din 1947, imobilele donate au fost închise și puse sub sigiliu de către autorități. Prin decizia Comitetului Executiv al Sfatului Popular Raional, Tribunalul Hunedoara a constatat că Statul devenise proprietar atât al bibliotecii, cât și al institutului. Prin decizia nr. 142/1990, primăria Alba Iulia a ordonat ca biblioteca ce făcea obiectul donației să treacă sub conducerea Bibliotecii Centrale de Stat, filiala Alba Iulia.

O.U.G. nr. 13/1998 stabilea restituirea anumitor imobile prevăzute într-o anexă, imobile printre care figurau biblioteca și institutul, aparținând la acel moment Academiei Române. Se prevedea constituirea unei comisii paritare alcătuită din membri de Guvern și din membri aparținând comunităților care solicitaseră restituiri. Nu s-au făcut însă și demersuri în acest sens, nici până astăzi.

La 29 septembrie 1998, PSD-ul de mai târziu a chemat în judecată atât Academia Română, cât și Guvernul, pentru ca Biblioteca *Batthyaneum* să intre sub administrația Bibliotecii Naționale a României, ca proprietate publică de interes național astfel încât să nu fie restituită reclamantei. Acesta a invocat excepția de neconstituționalitate a hotărârii de Guvern din 1998. Cererea a fost respinsă.

Deși atât apelul, cât și recursul PSD-ului au fost respinse, ca urmare a contestației în anulare introduse de reclamant, Curtea de Apel Alba Iulia a admis în parte cererea, la data de 15 aprilie 2003, constatând coproprietatea celor două imobile ca fiind exercitată de Statul român și de reclamant. În ciuda voinței declarate de contele la momentul donației, prin Tratatul de Pace de la Trianon din 1920, proprietățile Statului ungar din Transilvania treceau în proprietatea Statului român. Din textul acestei decizii, rezulta și faptul că în mod greșit s-au prevăzut printre imobilele preluate abuziv de către stat în perioada regimului comunist și cele două clădiri care fac obiectul prezentei plângeri. Totodată, s-a subliniat coproprietatea dintre Statul român și arhiepiscopie, fără stabilirea cotelor-părți.

Printr-o decizie din 22 octombrie 2003, ca urmare a unei a doua contestații în anulare, introduse de PSD, s-a anulat decizia din 15 aprilie 2003.

Reclamanta a redactat două memorii (unul Ministerului Culturii, altul Guvernului) prin care încearcă, și astăzi, să recupereze imobilele donate. Mai mult decât atât, aceasta a încercat să demonstreze că imobilele nu sunt într-un mod corespunzător administrate de proprietar.

2. Motivarea și soluția Curții

Reclamanta a reiterat faptul nepunerii sale în proprietate, cu atât mai mult cu cât dreptul său asupra bibliotecii și al muzeului au fost stabilite prin O.U.G. nr. 13/1998 care reda și acordul încheiat între Episcopie și Guvernul României. În ceea ce privește argumentele de fond, acestea se referă la lipsirea de posesie vreme de 30 de ani, caracterul lacunar al legii și starea de incertitudine legislativă în care a fost lăsat prin abrogarea succesivă a două decizii luate în același litigiu, cele din 24 ianuarie, respectiv 15 martie 2003.

Imposibilitatea de a utiliza aceste bunuri este contrară atât O.U.G. nr. 13/1998, confirmată printr-o lege, cât și concluziilor ce fac obiectul acordului încheiat între Episcopie și Guvernul român, publicat în Monitorul Oficial la data de 2 martie 1940.

Guvernul s-a apărat invocând, în primul rând, adoptarea de numeroase și succesive decizii privind restituirea proprietăților, ce se datorează diversilor factori sociali, economici și juridici.

Curtea a reținut, în ceea ce privește existența valorii patrimoniale protejată de art. 1 din Protocolul nr. 1 Adițional la Convenție, că art. 1 din Protocolul nr. 1 este aplicabil în cauză, deoarece Guvernul nu contestă dreptul reclamantei de a supune litigiul unei proceduri legale, O.U.G. nr. 13/1998, ratificată de Parlament în 2003. Aceasta este încă în vigoare și poartă mențiunea expresă a obligației de restituire a celor două imobile Episcopiei Romano-Catolice. Cererea de intervenție principală a Ministerului Culturii din 2001, care contesta legalitatea restituirii, a fost respinsă, actul normativ din 1998 fiind în vigoare și se înscrie în linia obligațiilor asumate în prealabil de Statul român față de Sfântul Scaun astfel încât reclamanta beneficiază cel puțin de o speranță legitimă, fondată pe O.U.G. nr. 13/1998.

Incertitudinea, fie ea legislativă, administrativă sau altele, este un factor de care trebuie să se țină seama în aprecierea conduitei unui stat. De fapt, când o chestiune de ordin general este în joc, puterile publice trebuie să reacționeze în timp util, într-o manieră corectă și cu cea mai mare coerență.

În speță, O.U.G. nr. 13/1998 impune ca statutul juridic al imobilelor respective să fie elucidat prin constituirea unei comisii administrative competente să cerceteze cererile de restituire. Deși reclamanta a urmat procedura prealabilă prevăzută de aceasta ordonanță, procedura de restituire nu a fost pusă în aplicare, nu s-a luat nicio decizie, de respingere sau de admitere, de care să fie încunoștințat reclamantul.

Curtea arată, de asemenea, că tocmai din documentele trimise de Guvern reiese că nu s-a constituit acea comisie, prin urmare, cum s-ar fi putut intenta o acțiune în justiție împotriva sa?! Abia în 2004 s-a constituit această comisie, dar nu reiese din documentele atașate la dosar că i s-ar fi comunicat reclamantei, cumva, rezultatul. În speță, este vorba despre o reglementare specială, derogatorie de la dreptul comun, iar Curtea nu găsește nicio justificare inacțiunii statului, care a dus la deposedarea reclamantului de bunuri vreme de 40 de ani. Prin urmare, au fost încălcate prevederile art. 1 din Protocolul nr. 1 Adițional la Convenție.